

Cultura i Espectacles

Adeu a un somniador tenaç

Mor als 91 anys Josep Maria Mestres Quadreny, degà dels compositors catalans i referència cabdal de l'avantguarda musical de la segona meitat del segle XX

Una mica més orfes

Oriol Pérez Treviño
MANRESA

El compositor manresà Josep Maria Mestres Quadreny, degà dels compositors catalans i referència indiscutible de l'avantguarda musical hispànica de la segona meitat del segle XX, va morir ahir als 91 anys i va deixar com a llegat innovadores creacions musicals, així com intenses relacions amb noms canònics de les arts i la literatura.

Els fils que uneixen els fets i esdeveniments que acaben constituint el conjunt de la vida són subtils a la vegada que força estranys i enigmàtics. El signant acaba de rebre la notícia inesperada de la mort del compositor Josep Maria Mestres Quadreny, una hora i escaig després d'haver escrit un article d'encàrrec sobre Xavier Benguerel, que, com tants altres creadors musicals, com Joan Guinjoan, Josep Soler, Josep Cercós i el mateix Mestres Quadreny, havia estudiat amb el mestre Cristòfor Taltabull (1888-1964). Un és conscient, cada dia més, d'estar escrivint noms que per a la immensa majoria de catalans, fins i tot per a aquells que estan arrelats en això que eufemísticament anomenem "sistema cultural català", no són més que noms. Alguns, amb una mica de sort, els identificaran amb el món de la música, i una part molt petita haurà escoltat, alguna vegada, alguna de les seves contribucions. Som un país, culturalment, i amb honrades excepcions, massa sord musicalment.

En un panorama que tantes vegades havíem co-

Josep Maria Mestres Quadreny, a casa seva, el febrer del 2019 ■ JUANMA RAMOS

incidit amb Mestres Quadreny a definir-lo com de "pocs i malavinguts", m'imagino que per compensació ens decantem al davant de la mort per una nostrada i característica necrofilia en què en desapareixer tot és un lament. Però assumint la veritat del conegut vers del *Hamlet* de Shakespeare "Morir, dormir... dormir... i potser somiar...", m'adono que, més enllà del compositor, l'escriptor, el musicògraf, l'activista, l'artista, l'intel·lectual i l'amic, se n'acaba d'anar un somniador. I això, en temps distòpics, és una notícia tràgica.

Arrossegats, tothora, per

un acrític pragmatisme i un voler trobar-nos amb les coses ja fetes, ens hem oblidat que, més enllà del talent, ens calen voluntats decidides a anar més lluny, a voler transcendir els presents de misèria. Era el present que, sense cap mena de dubte, es va trobar Josep Maria Mestres Quadreny a finals de la dècada dels quaranta i principis dels cinquanta, en què Barcelona, sense anar més lluny, havia passat de ser la ciutat que el 1936 estrenava una obra tan representativa de la música del segle XX com el *Concert per a violí 'A la memòria d'un àngel'*, d'Alban Berg

(1885-1935), a estrenar, al cap de només tres anys, obres neoclàssiques com el *Concierto de Aranjuez* (1939), de Joaquín Rodrigo, un concert que, més enllà de qualificacions estètiques, al costat de l'obra de Berg, ens situa en uns horitzons, com a mínim, diferents. I per tergiversar-ho calia impulsar una obra i una militància desacomplexades.

Gran amic de Brossa

Pel que fa a l'obra, el manresà va estar convençut, en una línia ressonant respecte a la poètica del seu gran amic Joan Brossa, que l'obra d'art (musical)

havia d'esdevenir sempre una força d'ocupació i, consegüentment, la gran missió de Mestres Quadreny va ser sempre fer que l'obra musical es convertís en un instrument de pensament. I no en un instrument de pensament en el de la recerca d'ordres més profunds contigus als que fa la ciència d'avantguarda. No pas en va, la formació universitària del compositor havia estat la de ciències i, amb encert, va adonar-se que, en el fons, els mons de la creació artística i la ciència no eren tan distants

com, massa sovint, hem cregut de manera errònia.

No per coneguda podem desestimar la famosa anècdota, exposada en el seu llibre *Pensar i fer música*, que va ser amb la contemplació d'una litografia de Joan Miró que es va adonar que l'artista "havia recreat una aparença d'atzar d'una manera artificiosa a l'origen de la qual hi havia una intervenció del mateix atzar", artífici que va trobar "molt suggestiu i que, traslladat a la música, consistiria a imitar un fenomen d'atzar per procediments d'atzar, i modificar-ne l'aparença tot mantenint l'estructura". Pot-

L'APUNT

Elles i el sexe i els cinquanta anys

Gemma Busquets Ros

ser cap altre principi com aquest ens permet comprendre la seva constant recerca de mètodes i sistemes compositius que ja no només van anar més enllà del dodecatonisme i serialisme, sinó que va saber-hi integrar conceptes i idees provinents del món de les matemàtiques, la física i l'estadística. Malgrat que, en ocasions, s'ha inserit el compositor en el món de la música vinculada amb l'aleatorietat, l'atzar o la probabilitat, no és menys cert que la seva posició no té tant a veure amb les formulacions de Gottfried Michael Koenig (1926) i Iannis Xenakis (1922-2011), sinó que mostra un lligam més estret amb els universos artístics, a part dels citats Brossa i Miró, de Tàpies, Villèlia, Bechtold i Perejaume.

Convençut de la necessitat de qüestionar-ho tot de dalt a baix, no va dubtar

La seva gran missió va ser convertir l'obra musical en un instrument de pensament

a impulsar, juntament amb Brossa, noves formulacions com ara les accions musicals (*Satana, Suite bufà*) amb la participació d'un jove i molt carles Santos, del qual sempre va reconèixer el seu deute en la concepció futura dels seus espectacles. Va ser capaç fins i tot de concebre obres en què el públic era l'encarregat d'interpretar-les (*Self-service, Concert de Vilafranca*) i, evidentment, no va tenir por d'emprar les innovacions tecnològiques com ara l'ús dels primers ordinadors de la dècada dels setanta (*Ibèmia*) ni de ser pioner al nostre país en l'experimentació amb l'ajut del laboratori sonor.

Membre del Cercle Manuel de Falla, promotor de Música Oberta del Club 49

i del Grup Instrumental Català, així com del Laboratori de Música Electroacústica Phonos, és una mostra inequívoca que les seves recerques eren tingudes en compte per l'avantguarda europea el fet que el 1974 va ser convidat a l'Internationale Ferienkurse für Neue Musik (cursos internacionals d'estiu de música contemporània) de Darmstadt. Membre de diversos patronats, encara va tenir temps de convèncer en els primers anys del segle XXI la Generalitat de Catalunya per impulsar un centre de promoció i difusió del patrimoni musical català com va ser el Centre Robert Gerhard, que roman en un estat idèntic a la situació de tot plegat: distòpic.

Amb Josep Maria Mesures Quadreny, se'ns en va un somniador tenaç i treballador que allà on posava la

Més enllà del compositor, l'escriptor, el musicògraf, l'artista..., se'n va un somniador

banya, tard o d'hora, hi acabava passant alguna cosa. Ens deixa uns centenars d'obres i desenes d'articles i llibres indispensables per conèixer a fons una formulació de la música catalana de la segona meitat del segle XX. També, per què amagar-ho, personalment em deixa un dels més grans i millors amics incondicionals que he tingut el privilegi de conèixer. I, tot just acabat de marxar, ja sento el fred d'una absència i una envija sana del que deu estar organitzant, no sé exactament a on, juntament amb Brossa, Tàpies, Santos, Cercós, Ricci..., mentre de lluny s'ho deuen mirar, amb un somriure sorneguer, Gerhard i Miró. Avui, certament, som una mica més orfes. ■

Sense *Sexo en Nueva York* no hi hauria hagut *Fleabag*. De la mateixa manera que no hi hauria hagut *Girls*. I sense *Las chicas de oro* no hauriem vist Carrie passejar-se amb tutú, ni beure còctels ni parlar obertament de sexe. Hi ha una certa rèplica generacional en els arquetips de les jubilades que compartien casa amb els models que representaven les dones de trenta i pocs de Manhattan.

La revolució de finals dels noranta de *Sexo en Nueva York* —en el primer episodi Carrie es dirigia a l'espectador— ho era de temàtica: elles també fol·len. El patriarcat les va titllar de frívols. Només hi veien els tutús i els còctels. Hi havia llavor feminista. Ara tornaran parlant del sexe als cinquanta. És una oportunitat per aprofitar, per desenvolupar intel·ligentment la sement.

El nen Adú (Moustapha Oumarou) i el seu germà gran (Adam Nourou) protagonitzen el film més nominat ■ IKIRU FILMS

Altres produccions catalanes com 'Las niñas', 'La boda de Rosa' i 'Sentimental' també són favorites

'Adú' aspirarà a 13 premis Goya

Bernat Salvà
BARCELONA

El seu productor, Edmon Roch, reconeix que la història d'*Adú* "sembla més carn de telenotícies que de cinema de ficció", però es va convertir en una pel·lícula estrenada l'1 de juny passat que ha tingut més d'un milió d'espectadors, malgrat la pandèmia. Ahir, aquesta coproducció catalana va fer un pas més enllà en aconseguir 13 nominacions als premis Goya, incloses les de millor pel·lícula, director (Salvador Calvo), guió (Alejandro Hernández), música original (Roque Baños) i actors de repartiment (Álvaro Cervantes) i revelació (Adam Nourou).

Edmon Roch explicava ahir a aquest diari que està "molt feliç perquè és una pel·lícula que ja és un miracle que es pogués fer", i va

reivindicar que "el cinema de ficció també és per explicar històries boniques, grans, que ens emocionin i ens facin entendre millor a nosaltres mateixos i la gent que ens envolta". *Adú* té com a fil conductor un nen de sis anys i el seu germà gran que travessen Àfrica per buscar una vida millor a Europa. Els seus destins s'encreuen amb els d'un activista per a la protecció dels elefants i la seva filla (Luis Tosar i Anna Castillo) i d'un guardia civil de la tanca de Melilla (Álvaro Cervantes).

Gala a Màlaga

Els premis de la 35a edició dels Goya es lliuraran el 7 de març al teatre Soho CaixaBank de Màlaga en una gala presentada, dirigida i escrita per Antonio Banderas i Maria Casado. *Adú*, que es reestrenarà en cinemes divendres, no

és l'única coproducció catalana que aspira a triomfar-hi. La segueixen com a més nominades el film basc *Akelarre* i la coproducció catalana i aragonesa *Las niñas*, que va guanyar a Màlaga i en els premis Feroz. En els Goya és finalista a millor pel·lícula, juntament amb *Adú*, el film basc *Ane* i dues coproduccions catalanes més, *Sentimental*, de Cesc Gay, i *La boda de Rosa*, d'Iciar Bollain.

Las niñas està nominada a millor directora novel·la i guió (Pilar Palomero) i a millor actriu de repartiment (Natalia de Molina). *Sentimental*, de Cesc Gay, suma poques nominacions, cinc, però són de les importants: pel·lícula, guió i 3 actors (Javier Cámara, Alberto San Juan i Griselda Siciliani). A més de Salvador Calvo, aspiren al premi al millor director

Iciar Bollain (*La boda de Rosa*), Juanma Bajo Ulloa (*Baby*) i Isabel Coixet (*Nieva en Benidorm*).

Intèrprets catalans

Els actors catalans Sergi López i Candela Peña estan nominats per *La boda de Rosa*, que aspira a vuit premis. David Verdaguer és candidat a millor protagonista per *Uno para todos*, juntament amb Mario Casas (per la coproducció catalana *No matarás*), l'esmentat Javier Cámara i Ernesto Alterio (*Un mundo normal*). Candela Peña competirà a millor actriu amb Kiti Mánver, per *El inconveniente* i les basques Amaia Aberasturi (*Akelarre*) i Patricia López Arnaiz (*Ane*). Una altra producció catalana, *My Mexican Bretzel*, aspirarà a millor directora novel·la (Núria Giménez Lorang) i documental. ■